

«Толерантність як показник компетентності педагога»

Мета:

- формувати толерантне ставлення до оточуючих, до суспільства, до певних педагогічних ситуацій;
- розвивати здатність до емпатії, співпереживання і співчуття;
- сприяти особистісному розвитку педагогічних працівників, реалізації їх творчого потенціалу.

Завдання:

- ознайомити учасників з поняттями «толерантність», «педагогіка толерантності»;
- відпрацювати навички доброзичливого безконфліктного спілкування;
- формування вовочок роботи в групі.

Обладнання:

Комп'ютерна техніка, мультимедійне обладнання, роздатковий матеріал, слайди, відеоролик «Толерантність», склянка води, сіль, цукор, перець, скляна паличка.

Категорія учасників:

Тренер - методист ЗП(ПТ)О,

Учасники - педагогічні працівники, тренінгова група – 12-15 чол.

Час заняття: 1 год

План заняття

№ з\п	Зміст заняття	Тривалість, хв	Комплексно-методичне забезпечення
1	Вступ. Постановка проблеми, оголошення теми і мети заняття.	2 хв	Слайди
2	Правила роботи. Очікування.	3 хв	
3	Вправа «Погляд на життя»	5 хв	Аркуші паперу, ручки, олівці
4	Інформаційне повідомлення «Поняття про толерантність»	7 хв	Слайди
5	Вправа «Квітка толерантності»	10 хв	Роздатковий матеріал для складання «Квітки толерантності», відеоматеріали для супроводу
6	Вправа-демонстрація «Вплив слова на психологічний стан людини» (вправу проводить психолог)	5 хв	Склянка чистої води; спеції - сіль, цукор, перець; грудочка землі, паличка для перемішування
7	Правила толерантного спілкування	5 хв	Слайди
8	Експрес-спілкування «Мені приємно з вами спілкуватися тому, що ...»	5 хв	
9	Інформаційне повідомлення «Толерантність як психолого-педагогічна категорія»	10 хв	Слайди
10	Вправа «Народ скаже, як зав'яже»	5 хв	Картки з народними прислів'ями та приказками
11	Підведення підсумків заняття.	3 хв	

Вступне слово (методист)

16 листопада 1995р в Парижі на конференції ООН з питань освіти, науки і культури, було прийнято Декларацію принципів толерантності. У зв'язку з цим 16 листопада відзначається Міжнародний день толерантності. Сьогодні, у цей день, на нашому занятті ми повинні детальніше

ознайомитися із поняттям «толерантність» та з'ясувати його роль у професійній діяльності педагога. Отож, тема нашого заняття - «Толерантність як показник компетентності педагога».

Правила роботи в групі.

Щоб заняття пройшло ефективно пропоную дотримуватися таких правил (записані на фліпчарті):

- Лаконічність висловлювань
- Активність
- Доброзичливість і тактовність
- Добровільність

Очікування

З метою оптимізації змісту заняття, присутнім пропонується висловити думку щодо очікування від заняття. Учасники висловлюють свої думки, один із педагогів записує їх на фліпчарті. (Наприклад, дізнатися нове і цікаве, поспілкуватися із колегами, цікаво провести час, набути практичного досвіду тощо)

Вправа «Погляд на життя»

Учасникам пропонується на аркушах намалювати «око». Інтерпритуючи дану вправу, педагогам ставиться запитання: чим схожі ваші малюнки? Чим вони відрізняються?

Важливо! Слід підвести учасників до розуміння, що всі ми різні та по різному сприймаємо навколишній світ.

Інформаційне повідомлення «Поняття про толерантність»

Толерантність (від лат. *tolerantia* — терпіння) — це здатність сприймати без агресії думки, які відрізняються від власних, а також — особливості поведінки та способу життя інших.

Толерантність — повага, прийняття і правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, наших форм самовираження та способів виявів людської індивідуальності.

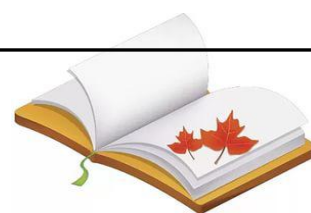
Ми живемо в складний і неспокійний час, а причини занепаду нашої моралі ми пояснюємо, виправдовуємо економічною та екологічною кризами, недоліками ринкових стосунків, зубожінням тощо. Глобальні проблеми, що їх має розв'язувати людство, дедалі загострюються, а конфлікти стають усе небезпечнішими, і тому зростає усвідомлення необхідності співпраці людей і привабливість ідей толерантності. Ми дуже довго жили в тоталітарному суспільстві, й тому нам дуже нелегко, але й дуже важливо стати толерантними.

Терпимість до чужого способу життя, поведінки, звичаїв, почуттів, ідей, вірувань є умовою стабільності та єдності суспільств, особливо тих, які не є гомогенними ні у релігійному, ні в етнічному, ні в інших соціальних вимірах.

Декларація принципів толерантності (1995), прийнята й підписана в Парижі 185 державами - членами ЮНЕСКО.

Декларація принципів толерантності

(витяг)

...Відчуваючи занепокоєння у зв'язку з актами нетерпимості, насильства, тероризму, ксенофобії, агресивного націоналізму, расизму, антисемітизму, відчуження, маргіналізації та дискримінації щодо національних, етнічних, релігійних і мовних меншин, біженців, робітників-мігрантів, іммігрантів та соціальне найменш захищених груп у суспільстві, а також актами насильства та залякування щодо окремих осіб, які реалізують своє право на свободу думки і висловлювання переконань, проявами, що почастишали останнім часом і становлять загрозу зміцненню миру та демократії на національному і міжнародному рівні.

Толерантність - це не поступка, поблажливість чи потурання. Толерантність - це, передусім, активна позиція, що формується на основі визнання універсальних прав та основних свобод людини. Толерантність у жодному разі не може бути виправданням посягання на ці основні цінності. Толерантність повинні виявляти кожна людина, групи людей та держави. Толерантність - це обов'язок сприяти утвердженню прав людини, плюралізму (у тому числі культурного плюралізму), демократії та правопорядку. Прояв толерантності не означає терпимого ставлення до соціальної несправедливості, відмови від своїх або прийняття чужих переконань. Це означає, що кожен може дотримуватись своїх переконань і визнає таке саме право за іншими. Це означає визнання того, що люди з природи своєї відрізняються зовнішнім виглядом, становищем, мовою, поведінкою і мають право жити в мирі та зберігати свою індивідуальність. Це також означає, що погляди однієї людини не можуть бути нав'язані іншим.

Вправа «Квітка толерантності»

Учасникам пропонується на всі літери слова "ТОЛЕРАНТНІСТЬ" назвати риси та ознаки толерантної особистості. Наприклад,

- Т - терплячий, товариський, тактовний.
- О - обережний, об'єктивний, оригінальний, особливий.
- Л - лояльний, лагідний, легкий у спілкуванні.
- Е - енергійний, елегантний, ефективний.
- Р - рівний, розсудливий, рівнозначний, рівноправний.
- А - активний, акуратний, авторитетний.
- Н - надійний, найдорожчий.
- Т - терплячий.
- Н - необхідний людям, ніжний, незалежний.
- І - інтелігентний, ідеальний, ідейний.
- С - співпереживаючий, співчуваючий, сприймаючий свободу думок і дій іншого.
- Т Ь - тактовний, товариський.

Спільно визначаються ті риси, які зустрічалися найчастіше, записуються на аркушах у формі пелюсток квітки, серцевиною якої є слово "ТОЛЕРАНТНІСТЬ". Таким чином, учасники спільно формують "Квітку толерантності".

Ведучий, підводячи підсумок даної вправи, акцентує увагу на необхідності виховувати всі ці риси у собі.

Вправа-демонстрація «Вплив слова на психологічний стан людини»

(психолог демонструє дослід як наочний приклад впливу поганих, необдуманих слів на людину)

Візьмемо склянку з водою. Уявімо, що це людська душа - чиста, прозора, здатна вбирати в себе і хороше, і погане. Сіль - грубі, солоні слова; перець - гіркі, пекучі; грудка землі - неуважність, байдужість; цукор - теплі та добрі слова. Коли ми все це перемішаємо (*перемішує паличкою до утворення мутного розчину*), то умовно отримаємо емоційний стан людини. Скільки мине часу доки все це осяде, забудеться? А варто потім лише легенько збовтати - і все це знову підніметься на поверхню. Все це - наші переживання, стреси, неврози. Коли ми кажемо людині щось неприємне, образливе, ми залишаємо у її душі такі сліди. І не важливо скільки разів потім попросимо вибачення - негативні наслідки все одно залишаться. Тому свою терпимість ми повинні виявляти по різному: спокійно, без критики, без образ, доброзичливо тобто **ТОЛЕРАНТНО**.

Правила толерантного спілкування

Успіхи людини в житті, її взаємини з іншими членами суспільства залежать від уміння спілкуватися. **Спілкування** - це складний процес встановлення та розвитку контактів між людьми, взаємодії особистостей, в основі якого лежить обмін думками, почуттями, волевиявленнями з метою інформування.

У професії вчителя спілкування є важливою складовою його діяльності. Педагогічне спілкування забезпечує взаємодію вчителя та учнів, дає можливість встановити психологічний контакт, організувати навчальний процес, є засобом передачі інформації. Важливо, щоб спілкування вчителя та учнів базувалося на принципах поваги, довіри, взаєморозуміння. У спілкуванні важливо:

- дбати про створення доброзичливої атмосфери спілкування (доцільно поговорити про спільні інтереси, сказати щось приємне співрозмовникові);
- не протиставляти себе співрозмовникові;
- демонструвати повагу й увагу до співрозмовника (доброзичливий погляд і усмішка допоможуть установити контакт);
- уникати критики, зверхності та негативних оцінювань.

- лаконічно й дохідливо викладати свою інформацію;
- уважно вислуховувати співрозмовника і намагатися адекватно сприймати те, про що він говорить;
- аргументувати свою позицію: наводити переконливі докази.

Експрес-спілкування «Мені приємно з вами спілкуватися тому, що ...»

Учасники пропонується поспілкуватися у доброзичливій атмосфері, висловивши один одному свою думку.

Інформаційне повідомлення «Толерантність як психолого-педагогічна категорія»

Толерантність – це людська чеснота: мистецтво жити в світі різних людей та ідей, здатність мати права і свободи, при цьому не порушуючи прав і свобод інших людей. Освітня діяльність є головним засобом розвитку толерантності в суспільстві, як наголошується в «Декларації принципів толерантності UNESCO, 1995», основою, фундаментом толерантності в найширшому розумінні є індивідуальний рівень, оскільки ця індивідуальна чеснота містить в собі всі інші аспекти буття толерантності (цивілізаційну, етнічну, соціальну форми). Проблему толерантності, таким чином, можна віднести до виховної проблеми. Проблема культури спілкування — одна з найгостріших в освіті. Бути терпимим до іншої людини – дуже непросте завдання, тим більше для молоді, з її недостатнім соціальним досвідом, категоричністю суджень та оцінок, максималізмом у вимогах до оточення. «Педагогіка співробітництва» і «толерантність» – поняття, без яких неможливі будь-які перетворення в сучасній освіті.

Ідеї, що безпосередньо стосуються проблеми виховання толерантності, завжди привертала увагу видатних педагогів (Г. Сковорода, М. Пирогов, Т. Шевченко, Л. Українка, Б. Грінченко, К. Ушинський, Г. Ващенко, М. Драгоманов, С. Русова, О. Духнович, І. Огієнко, А. Макаренко, В. Сухомлинський та інші).

Так, основним здобутком Г. Сковороди, з огляду на сучасне гуманістичне розуміння толерантності, є викладені у його філософських діалогах і

трактатах ідеї індивідуальної етики, визначення толерантності як невід'ємної складової цілісної особистості.

З ідеями толерантності дуже близько перемирюються ідеї народної педагогіки К. Ушинського. Учитель, на думку К. Ушинського, покликаний бути «живою ланкою» між минулим та майбутнім, «могутнім ратоборцем істини й добра», «охоронцем святих заповітів людей, які боролися за істину і благо», бо якщо медикам «ми ввіряємо наше здоров'я», то вихователям – «моральність і розум дітей наших», «їх душу, а разом із тим і майбутнє нашої Вітчизни».

А. Макаренко, яскравий представник педагогічної науки, один із засновників системи дитячо-підліткового виховання, є загально визнаним ідеологом педагогіки ненасильства. Педагог вважав, що гуманність і ефективність виховання підлітків полягає у тому, щоб замість прямого, «грубого» педагогічного впливу вдаватися до непрямого, «делікатного», який ізоморфно відбиває усі нюанси життя суспільства. Такий процес має реалізовуватися гуманним способом через організацію діяльності дітей, у якій вони не відчують себе об'єктами виховання. Він наполягав на тому, що спілкування педагогів і учнів має базуватися на дружніх взаєминах, повазі вчителя до особистості учня, вірі в його сили і можливості.

Величезний внесок у становлення та розвиток педагогіки толерантності зробив визнаний вітчизняний класик педагогіки ХХ століття В. Сухомлинський. Наскрізною ідеєю його праць «Серце віддаю дітям», «Сто порад учителеві», «Батьківська педагогіка», «Як виховати справжню людину» та інших є переконання, що дитина – найвеличніша із всіх цінностей світу, і тільки той може стати справжнім майстром-педагогом, хто вірить в людину, у її безмежні можливості. Великий учитель наголошував на вихованні в молодого покоління любові до Батьківщини, любові до матері і батька, рідних, близьких, пропагував виявлення толерантності у повсякденній діяльності і поведінці.

Професіоналізм педагогічного спілкування виявляється в готовності й умінні використовувати наявні знання на практиці, вирішувати безліч педагогічних завдань; у виробленні норм поведінки; у готовності до співпраці з учнями, батьками та колегами; в емоційній контактності, що виявляється в чуйності, здатності до співпереживання; у високому рівні емоційної стабільності, педагогічної толерантності в різних конфліктних ситуаціях .

Толерантний вчитель – це педагог, який ефективно працює у напрямку розвитку толерантності. Він повинен виховувати в учнів вміння позитивно взаємодіяти з іншими людьми. Свою діяльність повинен базувати на принципах толерантності, основні з яких такі: цілеспрямованість, взяття до уваги індивідуальних особливостей кожного індивіда, ставлення до інших з повагою, створення толерантного середовища у навчальному закладі.

Вправа «Народ скаже, як зав'яже»

Учасникам пропонується впрочитати народні прислів'я та приказки та визначити про які риси людини в них йдеться.

- За рідний край і життя віддай (*патріотизм*)
- На дерево дивись як родить, а на людину - як робить (*працьовитість*)
- Чого навчився, того за плечима не носити (*мудрість, розум*)
- Чого сам не любиш, того й іншому не чини (*повага до інших, доброзичливість*)
- Хто любить людей, того й люди люблять (*любов, доброзичливість*)
- З добрими людьми завжди згоди можна дійти (*вміння порозумітися*)
- Нема товариша - шукай, а знайшов - бережи (*дружба, товариствність*)
- Ти йому і хліба, і солі, а він - камінь у пазусі (*зло, підступність*)
- Гризуться, як собаки за кістку (*конфліктність*)
- Не всяка стежечка без спориша, не в кожній людині добра душа (*зло, підступність*)
- Їж хліб-сіль з водою, живи правдою святою (*щирість, порядність*)
- Жалить, як кропива, а колеться, як їжак (*зло, підступність*)
- Мій батько не брехав і мені не велів (*справедливість, правда*)
- Коли люди до тебе добрі, то ти будь іще добрішим (*доброта, порядність*)

Підведення підсумків заняття.

Вправа “Незакінчене речення”

Учасникам пропонується висловити думку стосовно заняття та виконання очікувань, методом незакінченого речення:

- мені найбільше сподобалося...
- мені запам’яталося...
- повчальним для мене було...
- мене вразило...
- мене засмутило...

- мені не сподобалося...
- я була\був розчарована...
- варто було б...
- новим для мене було...
- недоречним було....
- мене дратувало...
- найбільш позитивним для мене було...

Заключне слово методиста

Наше заняття добігає кінця. Я сподіваюся, що воно залишив слід в душі кожного, допоможе зрозуміти, що лише повага один до одного, взаєморозуміння, терпимість, дотримання рівноправ'я врятують світ.